

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

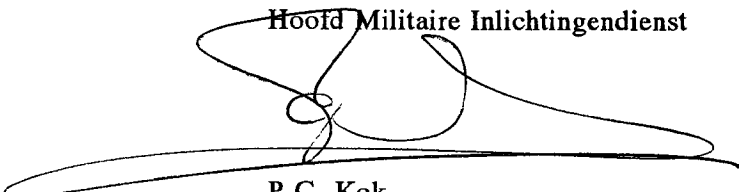
- Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/618	08 maart 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 12/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

P.C. Kok
Commandeur

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/618 d.d. 08 maart 1995

AAN:

Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

12/95

(Afgesloten 081200 MRT 1995)

Bosnië-Herzegovina

Er zijn aanwijzingen dat de Bosnische strijdkrachten relatief grootschalige operaties voorbereiden in centraal-Bosnië. Er zijn meldingen van troepenbewegingen in deze regio. De Bosnische media kondigen aan dat de stad Donji Vakuf, die sinds 1992 in Bosnisch-Servische handen is, op korte termijn bevrijd zal worden. Artsen in de lokale ziekenhuizen is gevraagd zich voor te bereiden op de komst van gewonden. Donji Vakuf had volgens de volkstelling van 1991 een Moslim-meerderheid; bovendien wordt de stad in het plan van de Contactgroep toebedacht aan de Moslims. Hoewel de genoemde troepenbewegingen voor een deel te maken kunnen hebben met de reeds geruime tijd geleden begonnen herstructurering van de Bosnische strijdkrachten, geven de berichten toch ook aan dat de Moslims in ieder geval rekening houden met, en zich voorbereiden op, nieuwe vijandelijkheden op korte termijn. Een offensief in de richting van Donji Vakuf zou passen in het eerder vermelde streven de militaire situatie in Bosnië-Herzegovina méér in overeenstemming te brengen met de voorstellen van de internationale Contactgroep voor een territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina.

UNPROFOR stelt is toenemende mate te worden gehinderd door Bosnische eenheden. Met name in de omgeving van Gornji Vakuf (ten zuidoosten van Donji Vakuf) worden herhaaldelijk nieuwe controleposten ingericht. Ook in ander opzicht wordt de bewegingsvrijheid van de VN-vredesmacht en andere internationale functionarissen beperkt. Voor een deel kunnen dergelijke belemmeringen verband houden met het streven van de Moslims om troepenbewegingen rond Gornji Vakuf zo veel mogelijk verborgen te houden. Een andere reden is echter dat er sinds enige tijd een Servisch liaison-officier is gestationeerd op het regionale UNPROFOR-hoofdkwartier in Gornji Vakuf. Zoals reeds eerder gemeld, is in de bestandsovereenkomst van 31 december jl. onder meer bepaald dat op alle niveaus liaison-officieren worden uitgewisseld om de onderlinge communicatie te optimaliseren. De Moslims hebben echter tot op heden voortdurend pogingen gedaan de plaatsing van Serviërs in door Moslims gecontroleerd gebied te doorkruisen. Zo hebben zij zich met succes verzet tegen de komst van een Servisch officier op het VN-hoofdkwartier in Tuzla. Ook deze melding wijst erop dat de Moslims geen

belang hechten aan een duurzaam bestand en zich voorbereiden op nieuwe strijd in Bosnië-Herzegovina.

Het opperbevel van de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS) heeft aangekondigd "alle vliegtuigen met wapens voor de Moslims" in de omgeving van Tuzla te zullen neerschieten. Inmiddels is gemeld dat in die omgeving een (Servische) luchtdoelopspringsradar is geplaatst. Zoals bekend bestaan er reeds wekenlang spanningen rond het vliegveld van Tuzla. Nadat de Moslims zich met succes hadden verzet tegen de komst van de Servische liaison-officier, was medio februari sprake van een aantal transportvluchten rond Tuzla. De herkomst van deze vluchten is nog niet vastgesteld. De Bosnische Serviërs hebben gesteld dat het hier Amerikaanse of Turkse pogingen betrof de Bosnische Moslims van wapens te voorzien.

De regeringen van Kroatië en de Federatie tussen Bosnische Kroaten en Moslims hebben aangekondigd een militair samenwerkingsverband te hebben gesloten. Details zijn nog niet bekend gemaakt, maar de partijen hebben verklaard dat het samenwerkingsverband tot doel heeft de Servische agressie tegen te gaan en het grondgebied van beide staten, alsmede de bewaking van (niet nader aangeduide) grenzen te garanderen. Deze overeenkomst is opmerkelijk, omdat tot op heden met name de Bosnische Kroaten zich uiterst terughoudend hebben betoond inzake intensivering van de samenwerking met de Moslims. Deze mag in hun visie niet ten koste gaan van hun streven naar verdere autonomie voor de "Kroatische" delen van Bosnië-Herzegovina, zeker niet zo lang er niet gelijktijdig sprake is van vorming van een confederatie tussen de Federatie en Kroatië zelf.

De genoemde defensie-overeenkomst lijkt een stap in de richting van zo'n confederatie. Belangrijker is echter dat deze tevens de reguliere Kroatische strijdkrachten (HV) formeel het recht geeft actief op te treden in Bosnië-Herzegovina. Zoals reeds eerder gemeld, zijn reeds geruime tijd HV-eenheden aanwezig in de buurrepubliek. Zo is de stad Kupres eind vorig jaar door de HV in samenwerking met Moslim-troepen op de Serviërs veroverd. Ook hebben HV-eenheden hun posities in zuidwest-Bosnië, in het achterland van Knin (UNPA-zuid) aanzienlijk verbeterd. Tevens hebben Bosnische Serviërs recentelijk melding gemaakt van offensieven van HV-eenheden in de omgeving van Trebinje, ten oosten van het door de Kroaten opgeëiste Mostar. Overigens vormt de aanwezigheid van HV-eenheden in Bosnië-Herzegovina, evenals de genoemde Moslim-Kroatische overeenkomst, een schending van een recente resolutie van de VN-Veiligheidsraad, die de aanwezigheid van buitenlandse troepen (vanzelfsprekend met uitzondering van UNPROFOR) in Bosnië-Herzegovina verbiedt.

Een aantal recente meldingen onderstreept dat, ondanks het gemelde defensie-akkoord, zeker geen sprake is van toenadering tussen (Bosnische) Kroaten en Moslims. Zo hebben functionarissen van Herceg-Bosna (de "Kroatische Republiek" in Bosnië-Herzegovina) vorige week alle telefoonverbindingen met oost-Mostar, dat door de Moslims wordt beheerst, verbroken. Ook werden de passen die internationaal (met name EU-) personeel in geheel Mostar vrijheid van beweging verlenen, ongeldig

verklaard. Tevens hebben de Kroatische autoriteiten doorgangsvisa geweigerd aan Moslim-mannen, die naar Macedonië waren gevlucht maar inmiddels te kennen hebben gegeven naar Bosnië-Herzegovina te willen terugkeren. Laatstgenoemde melding houdt vermoedelijk verband met recente aanwijzingen dat vrijwilligers uit islamitische landen gevluchte Moslims aansporen terug te keren om aldaar bij te dragen aan een "heilige oorlog". Uit al deze meldingen spreekt een groot wantrouwen jegens de Moslims, die verdere toenadering tussen beide bevolkingsgroepen vooralsnog zal blijven doorkruisen.

Opmerkelijk is overigens dat er sinds enkele weken weer sprake lijkt van militaire confrontaties tussen Bosnische Serviërs en Kroaten. Dit is opmerkelijk, omdat de belangen van beide partijen met name in Bosnië-Herzegovina in belangrijke mate overeenkomen. Juist de afgelopen maanden was er sprake van toenadering tussen beide partijen, die aanleiding gaf tot nieuwe speculaties dat Belgrado en Zagreb de mogelijkheid onderzochten van een onderlinge opdeling van Bosnië-Herzegovina.

Bosnisch-Servische media melden dat in Kroatische kringen in de VS een document circuleert, dat op 17 februari zou zijn aangenomen door de regering van Herceg-Bosna. Daarin zou zijn bepaald dat de Bosnische Kroaten streven naar implementatie van een twee-fasenplan. In de eerste fase zou Herceg-Bosna moeten streven naar gelijkwaardige vertegenwoordiging c.q. pariteit met de Moslims in het kader van de Federatie. De volgende stap zou echter worden gevormd door volledige onafhankelijkheid voor Herceg-Bosna en aansluiting bij Kroatië zelf. Hoewel denkbaar is dat deze melding ontsproten is aan de Servische propaganda, zijn er diverse factoren die doen vermoeden dat het betreffende bericht in hoofdzaak juist is. Zo is het streven naar pariteit met de Moslims toe te schrijven aan het feit dat de Bosnische Kroaten vrezen dat de Federatie uiteindelijk zou worden gedomineerd door de Moslims, wier aantal drie maal zo groot is als het aantal Bosnische Kroaten. Bovendien hebben functionarissen van Herceg-Bosna herhaaldelijk aangegeven dat de vorming van een "Groot-Kroatië" het uiteindelijke doel van alle Kroaten is. Dat dit document circuleert onder "buitenlandse" Kroaten is evenmin ongebruikelijk; in het verleden is het herhaaldelijk voorgekomen dat Kroatische machthebbers hun voornemens toetsten bij geëmigreerde Kroaten, die een belangrijke financiële bijdrage leveren aan de Kroatische economie. Indien het document op waarheid berust, bevestigt het eens te meer dat de (Bosnische) Kroaten zich in hun samenwerking met de Moslims uitsluitend laten motiveren door pragmatische overwegingen.

De Bosnisch-Servische politieke leider Karadzic heeft gesteld dat binnen twee maanden een "nieuwe en verschrikkelijke oorlog" zal uitbreken in het voormalige Joegoslavië. Karadzic zei te verwachten dat Kroatië in die oorlog van de kaart zal worden geveegd. Hij gaf aan dat de Bosnische en Kroatische Serviërs de beschikking hebben over "zeventien types" nieuwe wapens, waarvan een aantal in staat zou zijn Zagreb te verwoesten. Er zijn geen aanwijzingen dat de Serviërs inderdaad op grote schaal de beschikking hebben gekregen over nieuwere wapens met een grote vernietigingskracht. Meer voor de hand ligt dat Karadzic de internationale gemeenschap heeft willen waarschuwen dat de opstelling van de Kroatische en Bosnische regeringen kan leiden tot een opleving van de gevechten in beide

republieken na 31 maart (als het mandaat van UNPROFOR voor Kroatië verloopt), respectievelijk 30 april (als het huidige bestand in Bosnië-Herzegovina afloopt).

Kroatië

De EU heeft het begin van de onderhandelingen met Kroatië over economische samenwerking, die op korte termijn zouden moeten beginnen, uitgesteld met tenminste een maand. Doel van deze beslissing is druk uit te oefenen op de Kroatische regering om alsnog terug te komen op haar beslissing het mandaat van UNPROFOR niet te verlengen na 31 maart a.s. In algemene zin neemt de internationale druk op Kroatië toe om de genoemde beslissing bij te stellen. Anderzijds staat de Kroatische regering onder binnenlands-politieke druk, met name van vluchtelingenorganisaties en de strijdkrachten, om aan te sturen op het vertrek van UNPROFOR en gewapend optreden tegen de UNPAs. Tegen die achtergrond bezit de Kroatische regering vermoedelijk onvoldoende speelruimte om alsnog akkoord te gaan met een ongewijzigde verlenging van het mandaat. Zij heeft echter reeds herhaaldelijk gezinspeeld op een mogelijke aanpassing van het mandaat ten aanzien van bijvoorbeeld samenstelling en/of lokatie van een eventuele internationale vredesmacht.

In dit verband is vermeldenswaard dat de Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Granic heeft gesteld dat zijn land bereid is "een zekere vorm van internationale supervisie" te blijven aanvaarden. Er zou momenteel gezocht worden naar een voor zowel Kroatië als de internationale gemeenschap aanvaardbare vorm van dergelijke supervisie. Kroatië heeft aangedrongen op stationering van (ongewapende) waarnemers aan de internationaal erkende grenzen van het land. Betwijfeld moet echter worden of dit voor de Serviërs aanvaardbaar zal zijn.

Granic's collega van Defensie Susak heeft in een recent interview eens te meer onderstreept dat zijn land bereid is geweld te gebruiken om de re-integratie van de Krajina (de "Servische Republiek" in Kroatië) in het Kroatische staatsverband te bewerkstelligen. Hij stelde dat zijn land over ruim voldoende strijdkrachten beschikt om dit doel te bewerkstelligen. Volgens Susak heeft Kroatië in december jl. onder buitenlandse druk een goede gelegenheid voor een militair initiatief onbenut gelaten. Hij stelde echter te verwachten dat het buitenland niet tussenbeide zal komen indien Kroatië een nieuwe gelegenheid te baat zal nemen en op korte termijn resultaat boekt. Susak liet de mogelijkheid open dat de problematiek rond de Krajina op vreedzame wijze wordt opgelost, maar zelfs in dat geval zei hij rekening te houden met de noodzaak tot een beperkte militaire actie tegen Knin om de druk op de Kroatische Serviërs op te voeren.

Susak is een vertegenwoordiger van de meer radicale stroming in de Kroatische politiek, die UNPROFOR beschouwt als de hoofdschuldige voor de status quo rond de Krajina en om die reden aandringt op volledig vertrek van de VN-vredesmacht uit Kroatië en gewapend optreden van de HV tegen de Krajina. Zijn geciteerde uitspraken geven aan dat Kroatië rekening blijft houden met nieuwe strijd rond de UNPAs. Hoewel de HV getalsmatig iets sterker zijn dan de SVK, zeker op het gebied van zware

wapens, is er onvoldoende reden om het vertrouwen van Susak te delen dat zijn eenheden inderdaad in staat zullen zijn de weerstand van de SVK binnen korte tijd volledig te breken.

In de "Joegoslavische" pers is gemeld dat leidende kringen in Belgrado aansturen op vervanging van de commandant van de Kroatisch-Servische strijdkrachten (SVK), Celeketic. Ook in politieke kringen in de Krajina is sprake van spanningen. Zo heeft president Martić van de Krajina aangekondigd dat op korte termijn een motie van wantrouwen zal worden ingediend tegen premier Mikelic. In dit verband is van belang dat Mikelic relatief nauwe betrekkingen heeft met de leidende kringen in Belgrado, maar dat Martić vorig jaar tot president is gekozen, vermoedelijk omdat hij werd geacht de belangen van Milosevic het beste te kunnen behartigen. Het mogelijke ontslag van Celeketic en Mikelic, houdt waarschijnlijk verband met de onzekerheid die in de Krajina heerst over de uiteindelijke intenties van "Joegoslavië" met betrekking tot de Krajina. De regering van de Krajina houdt onverminderd vast aan volledige onafhankelijkheid van Kroatië. Vele bewoners van de Krajina vrezen echter dat de Servische president Milosevic bereid zal zijn te aanvaarden dat de Krajina deel blijft uitmaken van Kroatië, mits deze concessie kan leiden tot opheffing van de internationale sancties tegen "Joegoslavië".

Een hoge Kroatische functionaris heeft verklaard dat de grens van zijn land met Montenegro nu definitief is vastgesteld en goedgekeurd door internationale instanties als de commissie-Badinter en de Veiligheidsraad. Om die reden stelde hij dat er geen ruimte meer is voor onderhandelingen over deze kwestie. Hij stelde dat de gehele grens nu onder toezicht van de Kroatische politie en andere veiligheidsdiensten is gesteld. De gemelde uitspraken zijn in hoge mate onjuist. Hoewel Prevlaka formeel Kroatisch grondgebied is, maakt "Joegoslavië" er aanspraak op omdat het schiereiland ten tijde van de oude Joegoslavische Federatie in gebruik is geweest door het toenmalige Joegoslavische Volksleger en derhalve Federaal grondgebied zou zijn geweest.

Achtergrond van dit dispuut is het feit dat Prevlaka de toegang beheerst tot de Montenegrijnse baai van Kotor, waar alle overgebleven "Joegoslavische" marine-bases zijn gevestigd. De commissie-Badinter, die in het kader van de internationale conferentie voor het voormalige Joegoslavië dient te bemiddelen in de geschillen tussen de deelstaten van dat land, heeft zich nog niet uitgesproken in het dispuut rond Prevlaka, laat staan dat de Veiligheidsraad daarover een uitspraak heeft gedaan. Zoals bekend had de Kroatische regering onlangs haar aanspraken uitgebreid tot een eiland voor de Montenegrijnse kust, waardoor vrijwel de gehele toegang tot Prevlaka binnen de Kroatische territoriale wateren zou vallen. De geciteerde uitspraken lijken te ondersteunen dat de Kroatische regering aan deze aanspraken blijft vasthouden.

Servië/Montenegro

Er zijn meldingen van wapensmokkel vanuit Roemenië naar "Joegoslavië". In Orsova, aan de Donau die aldaar de grens tussen beide landen vormt, zouden door Roemeense politie-functionarissen en leden van Servische para-militaire organisaties wapens in schepen worden geladen die vervolgens de

rivier oversteken. Er waren in het verleden herhaaldelijk aanwijzingen dat de internationale sancties tegen "Joegoslavië" worden ontdoken vanaf Roemeens grondgebied. Hoewel daarbij ook Roemeense overheidsfunctionarissen waren betrokken, betrof het in de meeste gevallen smokkel van olieproducten door particuliere organisaties. Het is niet uitgesloten dat ook wapens op die manier hun weg vinden naar "Joegoslavië". Ook in dat geval ligt het meest voor de hand dat het particuliere activiteiten betreft, al is een zekere mate van (tenminste passieve) Roemeense overheidsbetrokkenheid niet uit te sluiten.

Een woordvoerder van de oppositionele Servische Democratische Partij heeft gesteld dat de wederzijdse erkenning van Servië, Bosnië-Herzegovina en Kroatië vernederend zou zijn voor Milosevic en het Servische volk. Bovendien werd de vrees geuit dat toegeven aan het westerse aandringen op zo'n erkenning een voorbode zou zijn voor onaanvaardbare concessies met betrekking tot Kosovo en Sandzak. De Democratische Partij presenteert zich in het buitenland graag als een gematigd, democratisch alternatief voor de socialisten van Milosevic. Dat zij in de huidige omstandigheden toch begrip toont voor het aanzien van Milosevic en a priori concessies inzake Bosnië-Herzegovina, Kroatië, Sandzak en Kosovo afwijst, onderstreept eens te meer dat zij in feite gekenmerkt wordt door een soortgelijk nationalisme als Milosevic. Een eventuele machtswissel in Servië, hoe onwaarschijnlijk deze ook is, zou derhalve vermoedelijk nauwelijks gevolgen hebben voor de opstelling van "Joegoslavië" ten aanzien van de buurlanden.

Vorige week is een verdrag inzake samenwerking op militair gebied gesloten tussen Rusland en "Joegoslavië". Vooralsnog werden geen nadere details van deze overeenkomst bekend gemaakt. Bovendien werd onderstreept dat de praktische uitvoering van het betreffende verdrag zal worden uitgesteld totdat de internationale sancties tegen "Joegoslavië" zullen zijn opgeheven. Op korte termijn dient het genoemde verdrag vooral politieke doelen. De "Joegoslavische" minister van Buitenlandse Zaken Jovanovic gaf aan de ondertekening van het verdrag vooral te beschouwen als een indicatie dat een groeiend aantal landen voorstander is van normalisering van de internationale positie van zijn land, en derhalve voor opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië". De afgelopen tijd heeft Rusland herhaaldelijk gepleit voor tenminste verzachting van de betreffende sancties. Dit heeft geleid tot wrijvingen met andere leden van de Contactgroep.

Jovanovic heeft gesteld dat slechts sprake kan zijn van wederzijdse erkenning van Servië, Bosnië-Herzegovina en Kroatië wanneer er aanvaardbare regelingen zijn getroffen voor de Serviërs in de twee laatstgenoemde republieken. Milosevic heeft eens te meer onderstreept dat hij de opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië" als voorwaarde stelt voor verdere onderhandelingen over een vredesregeling. Daarmee nemen beide functionarissen stelling tegen een recent voorstel van (leden van) de Contactgroep, die hadden voorgesteld een conferentie te beleggen met de presidenten van genoemde republieken, waarbij een alomvattende vredesregeling zou worden besproken die onder meer ge-

baseerd zou zijn op wederzijdse erkenning van de betrokken staten en opheffing van de sancties. Vooralnog is er geen reden om aan te nemen dat zij dit standpunt op korte termijn zullen opgeven.

Conclusie/voorzicht

Er zijn opnieuw aanwijzingen dat de Bosnische strijdkrachten zich voorbereiden op offensieve operaties wanneer het huidige bestand afloopt (30 april). De regio in centraal-Bosnië rond Donji Vakuf lijkt een van de gebieden waar deze operaties kunnen worden ingezet.

Ondanks de recente defensie-overeenkomst tussen de Moslim-Kroatische Federatie en Kroatië zelf is er geen aanwijzing voor daadwerkelijke toenadering tussen Bosnische Moslims en Kroaten. Laatstgenoemden blijven onverminderd streven naar maximale autonomie voor de door hen gedomineerde gebieden en uiteindelijk naar aansluiting bij Kroatië zelf. Het genoemde defensie-verdrag geeft de Kroatische reguliere strijdkrachten echter het recht om actief te zijn in Bosnië-Herzegovina, in weerwil van recente besluitvorming in de Veiligheidsraad.

De Kroatische regering bezit onvoldoende politieke speelruimte om alsnog akkoord te gaan met ongewijzigde verlenging van het mandaat van UNPROFOR. Momenteel worden de mogelijkheden onderzocht voor een voor zowel Kroatië als de internationale gemeenschap aanvaardbare bijstelling/aanpassing van het mandaat. Betwijfeld wordt echter of een zodanige herformulering van het mandaat kan worden bewerkstelligd dat ook de Kroatische Serviërs daarmee akkoord gaan. In de Krajina is sprake van een nerveuze stemming, die mede het gevolg is van onzekerheid over de uiteindelijke motieven van Milosevic.

Recente uitspraken van "Joegoslavische" leiders geven aan dat zij slechts bereid zijn Kroatië en Bosnië-Herzegovina te erkennen indien een aanvaardbare regeling kan worden gevonden voor de positie van de Serviërs in die republieken. Tevens wordt geëist dat voorafgaande aan eventuele onderhandelingen de sancties tegen "Joegoslavië" dienen te worden opgeheven. Daardoor lijkt de kans op een doorbraak in de huidige patstelling op korte termijn klein.

Recente uitspraken van de gematigde Servische oppositie geven aan dat ook deze gekenmerkt wordt door een sterk nationalistische opstelling.